

'Mansholt schreef dat het mogelijk is, dat een nieuw begin, een nieuwe kern, meer levenskracht bezit dan de oude kern die is vastgelopen.'

federatieve aanpak.

Want een supranationale defensiegemeenschap zou verstrekkende politiek-structurele gevolgen gehad hebben. De Gaulle met zijn 'Europe des patries' en in zijn kielzog Adenauer en Strauss hebben het ons verder wel duidelijk gemaakt. Intussen werken de Europese gemeenschappen functioneel door en ze zijn niet meer weg te cijferen. Er is dus een historische basis. Maar er is ook stilstand en onmacht. Mansholt, vice-voorzitter van de Commissie der Europese gemeenschappen, komt tot de conclusie dat een politieke gemeenschap noodzakelijk is, maar dat die niet automatisch voortvloeit uit economische eenwording. Nu, hij zit er met zijn neus boven op. De impasse vereist een nieuwe politieke impuls. Mansholt schreef dat het mogelijk is dat een nieuw begin, een nieuwe kern, meer levenskracht bezit dan de oude kern die is vastgelopen. Maar ik zie daar momenteel de historische gegevens niet voor.

De Raad van Europa was dus een feit geworden. Op de tiende augustus 1949 werd de eerste zitting van de Assemblée geopend in het gebouw van de universiteit van Straatsburg.

Spaak

Na de opening moest een voorzitter gekozen worden. Paul Henri Spaak, gewezen minister in België, was de kandidaat die naar voren gebracht werd. Maar Spaak had net een turbulente historie achter zich. Hij

had als minister-president van België tijdens de oorlog in Engeland gezeten, terwijl de Belgische koning – anders dan onze koningin Wilhelmina – in zijn land gebleven was en zich dus doelbewust als een soort gijzelaar aan de Duitsers had overgegeven. Ik laat Leopold II voor wat hij is – er is veel op hem aan te merken – maar hij was de wettige vorst. Maar natuurlijk kwam het tussen Spaak en Leopold na de oorlog tot een botsing, een botsing die heel het Belgische volk beroerde.

Een hevig conflict, dat er toe leidde dat Leopold, als gevolg van een door Spaak geleide straatrevolutie, het veld moest ruimen. De koning werd tijdelijk vervangen door een broer, die regent werd. Het optreden van Spaak had niet de instemming van de Belgische christen-democratische partij en ook niet van de Nederlandse christelijke partijen. Schouten zei tegen mij: 'Je moet je verzetten tegen de kandidatuur-Spaak.' We bespraken dat in Straatsburg met de collega's van de andere christelijke partijen, ze waren het er mee eens, maar niemand voelde ervoor om, gezien de positie van Spaak, deze kat de bel aan te binden. Toen heb ik dat maar gedaan. Ik hield een betoog dat erop neerkwam dat de Raad van Europa een organisatie van rechtsstaten was, die zich tegen het ondemocratische, recht-onterende nationaal-socialisme hadden verzet en dat het dus helemaal verkeerd was om een voorzitter te kiezen, die zich recentelijk door een uiterst ondemocratisch gedrag om zich van zijn vorst te ontdoen, had gekenmerkt. Toen heb ik de grote eer gehad dat niemand minder dan Churchill opstond om mij te beantwoorden en tegen te spreken en mij een vernietigende nederlaag te bezorgen.

Gebeten

Want Churchill was bijzonder gebeten op Leopold en uitgesproken pro-Spaak. Ik kon dat vanuit mijn verzetsmentaliteit tijdens de oorlog ook nog best begrijpen. Ik kreeg alleen bijval van de Ieren. Want die waren

per definitie tegen Churchill. 's Anderen daags las je in de Engelse kranten, met een grote kop: 'Hollandse calvinisten en Ierse rooms-katholieken maken samen een rel over Leopold.' Spaak won het grandioos. Ik heb hem ogenblikkelijk hartelijk gelukgewenst. Ik moet trouwens toegeven dat Spaak, wat zijn kwaliteiten betreft, de aangewezen voorzitter van de nieuwe Assemblée was, die zich nog geheel in een experimenteel stadium bevond. Ik zat eens aan een diner aan met hem in kleine kring in het – in ieder geval toenmaals beste restaurant in Straatsburg, 'Valentin Sorg' – en toen zei Spaak tegen mij: 'U hoort tot die partij die nog altijd tegen de Franse Revolutie strijdt.' Ik antwoordde hem: 'Niet alleen daartegen, maar ook tegen revoluties zoals u die nog kort geleden in Brussel hebt gemaakt.'

Verknoeid

Het is onvoorstelbaar wat de Britten in die beginjaren verknoeid hebben. In de Assemblée had je de felste debatten tussen de Britse conservatieven en de labour-mensen. Water er over. Het leek het Lagerhuis wel. Maar als puntje bij paaltje kwam, als het om de Europese integratie ging, waren ze het ineens roerend eens. De ellende is dat de Fransen toen nog bereid waren tot politieke integratie, maar de Britten hebben het verhinderd. Het hoogtepunt van de Franse bereidheid tot integratie was het 'plan-Schuman', dat geleid heeft tot de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en later tot de andere Europese gemeenschappen. Maar bij de Europese Defensie Gemeenschap was het getij gekeerd. Als Engeland er terstond ingesprongen was, zou het waarschijnlijk anders gelopen zijn. Toen het parlement van de E.G.K.S. tot stand gekomen was, hadden we van tijd tot tijd gecombineerde vergaderingen van de Raad van Europa waar de Engelsen in zaten, en van het parlement van de E.G.K.S. waar de Engelsen niet in zaten. Dan kreeg je de confrontatie. Ik heb toen

'Schouten zei tegen mij: je moet je verzetten tegen de kandidatuur-Spaak.' (Op de foto spreekt Spaak de Raad van Europa toe, nadat hij op 11 augustus 1949 tot voorzitter was gekozen.)

